

ИКА

ИЛИЈА ИКА ВУКИЋЕВИЋ
(1934-1992)

У СВЕТУ ТИШИНЕ И МАЛИХ БИЋА

ILIJA IKA VUKIĆEVIĆ
(1934-1992)

DANS LE MONDE DU SILENCE ET DES PETITS ÊTRES

Издавач

Завичајни музеј Јагодина
Кнегиње Милице 82, 35000 Јагодина
www.jagodina.museum

За издавача

Душан Марковић

Аутор изложбе и текста у каталогу

Јасмина Трајков

Фотографије

Слободан Штетић
Милосав Брајковић
Ђорђе Филиповић
Борис Аиро
Аделита Новосел
Стојан Илић
Nastassia Vukićević Senal

Превод резимеа на француски језик

Академија Оксфорд, Јагодина

Дизајн

Ђорђе Филиповић

Штампа

„Златна књига“ Јагодина

Тираж

300

ISBN 978-86-85065-50-7

ЗАВИЧАЈНИ МУЗЕЈ ЈАГОДИНА
MUSÉE RÉGIONAL DE JAGODINA

ИЛИЈА ИКА ВУКИЋЕВИЋ (1934-1992)

У СВЕТУ ТИШИНЕ И МАЛИХ БИЋА

ILIJA IKA VUKIĆEVIĆ (1934-1992)

DANS LE MONDE DU SILENCE ET DES PETITS ÊTRES

Јагодина, 2025. / Jagodina, 2025.

"Сви ми кажу да јефтино продајем слике и да се од њих олако одвајам.
Морам признати да бих био веома несрећан
кад бих се сам глумио својим сликама.
Највећа казна за мене би била да их сам гледам."

Илија Вукићевић

„Илија Вукићевић је човек од оног соја људи који живот не схватају као пуко боравиште на овој планети. Он је уметник који носи у себи дечју радозналост, њега свет видљиви и невидљиви интересује, он жели да схвати тајну вечних покрета, да заустави тренутак стварања постојећег универзума, да покуша да одговори на питање: шта смо и шта се око нас догађа. У граду у којем живи људи га знају као личност стално окренуту људима, као културног прегача, као учитеља многих који су се упустили у авантуру стварања. Његов је атеље деценијама место на којем се окупљају радозналци, ствараоци и они који воле уметност те љубави ради.”¹ Овако је у свега неколико реченица поводом последње ретроспективне изложбе Илије Ике Вукићевића, отворене крајем септембра 1984. године у Завичајном музеју у ондашњем Светозареву, данас Јагодини, познати јагодински уметник и новинар Жикица

Јовановић истакао суштину Икиног уметничког стваралаштва и личности.

Како је ово била и последња изложба Илије Вукићевића, јагодинска публика скоро четири деценије није имала прилике да види Икина дела, а његово име је већ помало и прешло у заборав. Стога је ретроспективна изложба радова Илије Вукићевића коју Завичајни музеј ове године приређује прилика да га се сетимо и укажемо на значај који је он имао у обнављању ликовног живота и културе уопште у послератној Јагодини. Посебан значај ове изложбе је и у томе што се велики број наших суграђана који у свом власништву имају Икине слике одазвао позиву Завичајног музеја да их уступи за потребе излагања. На тај начин, дошли смо до података о више од стотину дела Ике Вукићевића која се налазе у приватном власништву и то не само у нашем граду, већ и у читавом свету.

¹ Ж. Јовановић, *Тридесет сликарских година*, Нови пут, 3. октобар 1984, 5.

1. Ика Вукићевић са
братаницом Настасијом,
око 1990 • Ika Vukićević avec sa
nièce Nastassia, vers 1990

Завичајни музеј је 2022. године од Настасије Вукићевић Сенал, братанице Илије Вукићевића, која живи у Француској, добио на поклон шест Икиних слика и његов портрет рад чувеног српског наивног уметника Јанка Брашића, што је изузетно обогатило фонд нашег музеја. (слика 1)

Почев од 2015. године Музеј је покренуо низ ретроспективних изложби најзначајнијих јагодинских ликовних уметника. Изложба Илије Вукићевића била је планирана за 30. септембар 2020. године, Дан музеја, али је њено отварање онемогућило избијање епидемије корона вируса. Све до септембра 2021. године Музеј није приредио ни једну изложбу, а изложбена

активност је у периоду до 2024. године замрла. Штампанье обимнијих каталога није било могуће због недостатка финансија.

Ово је основни разлог што је изложба Илије Вукићевића пет година одлагана, а проблем око финансирања можда и даље не би био решен да није било Икиних поштоваоца и пријатеља који су помогли штампу овог каталога, а чија је жеља да остану анонимни. Ауторка ове изложбе се свима њима најтоплије захваљује.

Захвалност дугујемо и онима који су уступили слике за излагање на овој изложби, као и онима који су пружили помоћ у

2. Илија Вукићевић (1860–1910), јереј, Икин деда
(Завичајни музеј Јагодина) • Ilija Vukićević
(1860–1910), prêtre, grand-père d'Ika (Musée régional
de Jagodina)

прикупљању података и фотографија о Икином животу и раду: гђи Настасији Вукићевић Сенал, гђи Штефанији Вукићевић, гђи Аделити Новосел, гдину Ненаду Вукићевићу, гђи Емини Вукићевић, гдину Слободану Штетићу, гдину Бобану Филиповићу, гдину Боривоју Судару, гдину Игору Рупнику, гдину Борису Аиру, гдину Предрагу Антићу, гдину Зорану Станковићу, гдину Радивоју Богосављевићу, гдину Стојану Илићу, гдину Владимиру Милановићу, гђи Душици Милачић и гдину Томиславу Милачићу, гдину Милану Радосављевићу, гдину Петру

Јовановићу, гдину Горану Јеличићу, гдину Миодрагу Алексићу, гђи Олги Цветковић. Ауторка се посебно захваљује и колеги Ђорђу Филиповићу, аутору визуелног идентитета изложбе и штампарији „Златна књига“ која годинама уназад доприноси да квалитет наше издавачке делатности буде на највишем нивоу.

Икин пут до звезда

Илија Вукићевић потиче из угледне породице Вукићевић пореклом из села Опарић у Левчу. У ово село породица се доселила са Косова, где је дошла из Црне Горе. Илијин деда је био Илија Вукићевић (1860–1910), јереј, свештеник Рибарске парохије од 1892. године (слика 2).² Отац Бранко је био судија, а стриц Душан, професор историје и први управник Завичајног музеја Јагодина.

Илија Вукићевић је рођен 20. маја 1934. године у Јагодини (слика 3). Основну школу и гимназију је завршио у месту рођења. Уписао је студије опште историје и археологије на Филозофском факултету у Београду али није дипломирао. Током студија дружио се са истакнутим личностима из области културе и уметности попут Бранка Миљковића, Бране Петровића, Божидара Тимотијевића, Мила Милуновића, Дада Ђурића, Уроша Тошковића...Сарађивао је са Музејским

² Н. Станојловић, *Свештеници цркве јагодинске Светог архангела Михаила (1818–1918)*, Симпозион Два века Старе цркве у Јагодини, 27–28. новембар 2016 године. Зборник радова, ур. Б. Цветковић, Н. Станојловић, Јагодина 2017, 250

3. Илија Вукићевић као дете, око 1940. (Завичајни музеј Јагодина) • Ilija Vukićević enfant, vers 1940 (Musée régional de Jagodina)

одељењем Архива у Јагодини, потом и са Завичајним музејом. Од 1955. године био је добровољни сарадник Завода за заштиту споменика Народне републике Србије за срез Белички, а након оснивања среза Светозарево, добровољни сарадник начелника за културу. У периоду од 1955. до 1961. године био је и волонтер у Народном музеју у Београду и учествовао је на 23 рекогносцирања и ископавања као теренски сарадник. За Народни музеј у Београду је радио и као хонорарни цртач, а исте послове обављао је и за потребе Археолошког института САНУ. Сарађивао је и са музејима у Штипу (Република Северна Македонија), Ђуприји и Суботици. Радио је на месту сталног хонорарног лаборанта Зоолошког завода Природно–математичког факултета у Београду.

Био је човек широких интересовања. Занимала га је археологија, историја и уметност. Бавио се планинарењем и био од 1946. године члан Планинарског друштва „Јухор“ у Јагодини, а од 1949. и начелник и секретар овог удружења. Почев од 1950. године, посебно је био активан у Планинарском друштву Србије. Регистрован је и као члан Планинарског друштва „Панонија“ и Планинарског друштва „Гоч“, а током августа месеца 1952. године похађао је и течај за водича на Проклетијама. Почетком педесетих година 20. века био је и члан Стрељачке дружине и Пливачког клуба. Бавио се аматерски и глумом. Радио је и на сценографији за потребе Академског драмског позоришта, а потом и Градског аматерског позоришта. Хонорарно је

4. Карикатуре из листа „Нови пут“, 1954. година • Les Caricatures du journal “Novi Put”, 1954

сарађивао са локалним листом „Нови пут“ где је већ 1954. године објавио прве карикатуре, као и ондашњим Радио Светозаревом за који је припремао емисије са различитим темама везаним за град (слика 4). Илија Вукићевић је имао и необичан хоби. Поседовао је збирку од преко 500 паукова које је много волео, а учествовао је и у прстеновању слепих мишева у Раваничкој пећини. Једно време је размишљао о томе да направи фарму змија и да продаје змијски отров.

Пре коначног повратка у родни град, Ика се опробао и као глумац у омнибусу „Град“, снимљеном 1963. године у режији Марка Бабца, Војислава Кокана Ракоњца и Живојина

Павловића (1933–1998). Појављује се у трећем сегменту „Обруч“ кога је режирао Павловић. Овај српски књижевник, редитељ црног таласа југословенског филма, сликар и професор Факултета драмских уметности у Београду живео је неко време у Јагодини јер му је отац био управник Учитељске школе у периоду од 1940. до 1949. Био је један од чланова ликовне секције Војкана Величковића, тако да се са Иком познавао још од школских дана.

У периоду од 1963. до одласка у пензију 1974. године, Ика је био запослен у Завичајном музеју и радио је на месту препаратора и документаристе у Археолошком одељењу, али је помагао и у оквиру педагошког рада и фотодокументације.

Сликарством је почео да се бави као гимназијалац у ликовној секцији коју је водио ликовни уметник и педагог Војин Величковић и из које су потекли многи јагодински уметници. Убрзо по ослобођењу Јагодине у Другом светском рату, марта 1945. године основано је радничко намештеничко културно–просветно друштво „Милан Мијалковић“. Делујући преко више секција, ово друштво је организовањем приредби по селима и у самом граду, радило на развоју културног живота. Децембра исте године припремана је сликарско – вајарска изложба на којој би били изложени радови локалних уметника, али до њене реализације никада није дошло. Следеће или најкасније 1947. године основан је Технички одсек

средњошколске народне омладине (Т.О.С.Н.О.). Ово удружење било је под окриљем КУД „Милан Мијалковић“, а основано је на иницијативу Војина Величковића, ликовног педагога и уметника. Основна делатност удружења била је у области визуелне културе (писање парола, израда плаката, транспарената, сценографија и слично). Ово удружење је марта 1949. године прерасло у ликовну секцију. У њој су били окупљени за ликовну уметност надарени ученици Гимназије у Јагодини, али и велики број занатлија, службеника и радника.³ Секција је престала са радом 1954. године јер није имала адекватне услове за одржавање својих активности. Припојена је Гимназији и као школска ликовна секција радила је до пролећа 1961. године. Чланови ликовне секције одржали су 1951. године изложбу својих радова у „Шохајевој кући“. Међу излагачима је био и Ика Вукићевић који је тада први пут публици представио двадесетак својих радова. Неколико очуваних радова Илије Вукићевића из раних педесетих година 20. века су гвашеви са представама околних манастира и интимни ентеријери са мотивима из кухиње његове мајке (слике 5 и 6). На њима нема ни трага од оног сликарства које ће Ика неговати у наредним деценијама, али указују на младића у позним тинејџерским годинама који већ има експресиван цртеж и таленат за сликарство.

³ Војкан – хроничар старе Јагодине, Светозарево 1989. (каталог изложбе)

5. Без назива, прва половина шесте деценије 20. века, гваш (приватно власништво) • Sans titre, première moitié des années 1950, gouache (collection privée)

6. Без назива, 1954, гваш (приватно власништво) • Sans titre, 1954, gouache (collection privée)

Одлазак на студије у Београд одвојио га је од сликарства, али ће послови на којима је тамо радио, посебно рад у Зоолошком заводу Природно–математичког факултета, бити од значаја за формирање његове ликовне поетике.

Почетком шездесетих година Ика се, како сам каже, „смирио“ и решио да се врати у родни град. Активно се посветио сликарству не само као стваралац већ и као учесник у формирању удружења које ће окупити ликовне уметнике, а што је процес који је већ започео нешто пре његовог повратка у Јагодину.

Иницијатива за организовање ликовних уметника у Јагодини је покренута након изложбе радова шесторице сликара, која је приређена поводом новембарских празника 1959. године. Следеће године Културно – просветна заједница Светозарева формирала је Одбор за ширење ликовне уметности који је поводом прославе Дана републике, 29. новембра 1961. године приредио изложбу 19 сликара и пет вајара са подручја среза Светозарево. Одбор је 1963. године прерастао у Клуб за ширење ликовне културе од кога ће настати Клуб ликовних уметника Светозарева, а потом Јагодине.⁴ Клуб је у периоду од 29. новембра до 5. децембра 1963. године организовао изложбу поводом обележавања двадесетогодишњице од другог заседања АВНОЈ-а. Изложба је одржана у Завичајном музеју који је тада био смештен у садашњој

⁴ М. Бојкић, *Ликовно стваралаштво у Јагодини 1945–2000*, Јагодина 2000. (каталог изложбе)

згради Галерије Музеја наивне и маргиналне уметности. Своје радове изложило је шеснаест стваралаца, а међу њима је био и Илија Вукићевић који је том приликом публици представио два рада под називом „На дну“ и „Из моје собе“.⁵ Следеће године је у оквиру прославе двадесет година од ослобођења Јагодине у Другом светском рату организована изложба слика и скулптура градских уметника. Ова изложба је одржана у Галерији биоскопа „Пролетер“ у периоду од 15. до 21. октобра 1964. године. Међу 42 изложена рада чији су аутори осморица сликара и тројица вајара, нашла су се и две Икине слике „Морско дно“ и „Лубања“, али и скулптура под називом „Хоботница и корали“, што је веома занимљив податак будући да је то први и једини помен да се Ика икада бавио скулптуром.⁶

Илија Вукићевић је у то време већ пар година интензивно припремао самосталну изложбу коју је приредио у читаоници Народне библиотеке у Јагодини у периоду од 20. до 27. априла 1965. године. На изложби је представио 12 уља на платну и шест темпера. Осим списка изложених радова који су забележени у документацији Уметничког одељења Завичајног музеја Јагодина, немамо никаквих других података о овој изложби. Судећи по називима слика, Ика је на овој изложби представио радове инспирисане пећинама које

⁵ Изложба слика и скулптура чланова Клуба за ширење ликовне уметности, Светозарево 1963. (деплијан изложбе)

⁶ Изложба слика и скулптура, сликари и вајари Светозарева, Светозарево 1964. (деплијан изложбе)

7. Улаз у пећину, 1965, уље на платну (Завичајни музеј Јагодина) • Entrée de la grotte, 1965, huile sur toile (Musée régional de Jagodina)

су резултат његовог интересовања за спелеологију. Претпостављамо да је слика из музејске збирке под називом „Улаз у пећину“ из 1965. године била једна од оних радова који су изложени на изложби (слика 7).

Годину дана касније, у периоду од 19. до 26. априла 1966, Ика је приредио нову самосталну изложбу овог пута у Крагујевцу у просторијама дечје читаонице Народне

библиотеке „Вук Караџић“. Са Милорадом Трајковићем Пајком, јагодинским сликаром, излагао је у Галерији Радничког универзитета „Ђуро Салај“ у Београду маја 1967. године, као и у Галерији Радничког универзитета у Бору у времену од 15. до 22. фебруара 1969. године. Октобра 1967. године са четири слике учествовао је на изложби чланова Клуба ликовних уметника која је одржана у холу мале сале Дома културе у Јагодини.⁷ Следеће године Ики пристиже признање са Мајског ликовног конкурса који је организовао Град Београд у виду друге награде за слику „Усамљена биљка“ (слика 8). На истом конкурс 1969. године је добио специјалну похвалу.

У првој половини јуна месеца 1969. године Илија Вукићевић је први пут самостално излагао у Београду и то у галерији Радничког универзитета „Ђуро Салај“. Изложбу је отворио Ото Бихаљи-Мерин, историчар уметности и ликовни критичар који му је иначе давао подршку и подстрек да се бави сликарством.⁸ Изложио је 20 уља на платну насталих у периоду од 1967. до 1969. године које до тада није излагао. На овој изложби Илија је приказао нову фазу свог стваралаштва коју ће током следеће две деценије развијати и надограђивати. Реч је о пустим пределима у којима бораве плазматична, лебдећа, пихтијаста бића и необичне „зооморфне биљке“

⁷ Изложба чланова Клуба ликовних уметника, Светозарево 1967. (деплијан изложбе)

⁸ Б.М., *Илија Вукићевић излаже у Београду*, Нови пут, 4. јун 1969, 7; А. Урошевић, *Између сна и јаве*, Нови пут, 11. јун 1969, 7.

8. Усамљена биљка, 1968, уље на платну (Завичајни музеј Јагодина) • Plante solitaire, 1968, huile sur toile (Musée régional de Jagodina)

(слике 9 и 10). Сликама влада интензивна боја која ће остати главно изражајно средство у ликовном језику овог уметника.

Октобра 1970. године Илија Вукићевић је уз колеге Милорада Трајковића Пајка, Животина Николића и Миодрага Камберовића излагао у

Паризу на традиционалној изложби „Салон 70–Удружење француских школа” где су своје радове изложили уметници из читавог света. Након излагања у Француској, у периоду од 25. новембра до 5. децембра 1970. године приређује нову, шесту самосталну изложбу у простору читаонице Народне библиотеке у

9. Без назива, 1970, уље на платну
(приватно власништво) • Sans titre, 1970,
huile sur toile (collection privée)

10. Без назива, 1971, уље на платну
(приватно власништво) • Sans titre, 1971,
huile sur toile (collection privée)

11. Илија Вукићевић крај својих слика, седамдесете године 20. века • Ilija Vukićević lors d'une exposition de ses peintures, années 1970

12. Илија Вукићевић на отварању изложбе у Јагодини, седамдесете године 20. века • Ilija Vukićević du vernissage d'une exposition à Jagodina, années 1970

Јагодини која носи назив „Визија“. По речима самог аутора, он се на овим сликама бави мотивом усамљености. То су визије других светова, других планета, на којима влада пустош и које су заправо метафоре самоће, туге и бескраја.⁹

Седамдесете године 20. века су најплоднији период Икиног рада. Приредио је девет самосталних изложби и имао бројне колективне изложбе (слике 11 и 12). Прва у низу самосталних изложби у току осме деценије, седма по реду, одржана је у периоду од 23. маја до 5. јуна 1972. године у галерији Радничког универзитета „Ђуро Салај“ у Београду где је изложио тридесет уља на платну која су настала током 1971. и 1972. године. По писању медија, ово је била Икина најуспешнија изложба у дотадашњој каријери.¹⁰ Предговор каталога написао је ликовни уметник Љубодраг Јанковић Јале, вандредни професор Академије за примењену уметност у Београду, иначе пореклом из Јагодине. Изложбу је отворио још један Јагодинац, Миодраг Јовановић, историчар уметности, асистент на Филозофском факултету у Београду. Као што је то било уобичајено на Икиним изложбама, отварање су увеличали и песници својим стиховима, овог пута Звонимир Костић и Иван Растегорац. Изложба је имала добар пријем и код публике али и од стране критике. Похвално мишљење о Илијином

стваралаштву изrekli су познати критичари и уметници: Павле Васић, Алекса Челебоновић, Синиша Вуковић, Слободан Ристић, Марко Поповић, Мома Марковић, Живан Вулић и други. Они су истакли оригиналност, искреност, зрелост и савршенство технике. Критика је навела да је Ика по својој основној вокацији најближи сликарству француског сликара Ива Тангија, уз напомену да му у формално-изражајном погледу ништа не дугује. Сврстан је у сликаре надреалистичке оријентације која закорачује у непрегледни свет фантастике и снова.

Већ у овом периоду јасно су се издвојиле две тематске целине: космос и микросвет, који ће он касније назвати „мале ствари“. Свој однос према том људском оку невидљивом свету описао је следећим речима: „Волим лепоту ћелија, одушевљава ме деоба амеба, уживам пратећи кроз повећала дим цигарете. Волим увеличану прашину.“¹¹ Доминантан ликовни елемент у његовом сликарству је постала боја за коју је сматрао да чини суштину слике.

Јуна 1972. године започела је још једна специфична активност Илије Вукићевића а то је излагање у простору различитих фабрика. Ове изложбе биле су намењене фабричким радницима који су често том приликом и куповали слике, а Ика је о томе изјавио: „Мој је

⁹ Б.Р., „Визије“ Илије Вукићевића, Нови пут, 9. децембар 1970.

¹⁰ Б.Р., Седма самостална изложба Илије Вукићевића, Нови пут, 14. јун 1972, 6; Ж.М., Мала галерија: Илија Вукићевић, Илустрована политика, 11. јул 1972.

¹¹ М.П., Разговор с поводом: Између микросвијета и козмоса – сликар Илија Вукићевић о себи и свом стваралаштву, Рад, 2–8. јун 1972, бр. 22.

став да се одазивам позивима за излагање у Паризу и Поповцу подједнако. За мене је подједнака част да ми слике буду изложене у модерној галерији и фабричкој хали.”¹² У сарадњи са Општинским синдикалним већем и фабричким одборима синдиката, Ика је заједно са Владанком Рашић излагао у холу „Југобанке”, сали Радничког савета Српске фабрике стакла у Параћину и у сали Радничког савета Фабрике цемента „Нови Поповац” у Поповцу. Две године касније, од фебруара до априла 1974. са Милорадом Трајковићем Пајком, Војиславом Џелетовићем и Жикицом Јовановићем имао је заједничке изложбе и у холу Управне зграде Индустрије каблова у Јагодини, поново у Фабрици цемента у Поповцу и Галерији пословне зграде на кеју у Параћину. Основни циљ организовања изложби у простору фабрика био је приближавање културног стваралаштва радницима и подстицање њихове аматерске културне делатности.

Самосталну изложбу, најпре представљену у Београду у Галерији Радничког универзитета „Буро Салај”, видела је и публика у Крагујевцу у периоду од 31. октобра до 8. новембра 1972, а потом у Јагодини крајем исте године, од 18. до 26. децембра.

Илијин интензиван рад, богата излагачка активност, бројне награде и признања били су довољни разлози да му Фонд „Светозар Марковић”, који је сваке године додељивао

¹² Б.Р., *Седма самостална изложба Илије Вукићевића*, Нови пут, 14. јун 1972, 6.

награде истакнутим градским ствараоцима на пољу науке и уметности, додели награду из области ликовног стваралаштва за 1972. годину. У другој половини јуна 1973. године Илија је приредио једанаесту самосталну изложбу у Београду у Галерији Клуба Савезног секретаријата за иностране послове (зграда Протокола на Теразијама). На изложби је представљено чак 40 радова, од којих је десет било из колекције Драгице и Томе Рупника из Јагодине. Изложена дела настала су у периоду од 1971. до 1973. године. Изложбу је отворио Владимир Кондић, тадашњи директор Народног музеја у Београду, а отварање, на које је дошло преко 300 људи, су казивањем стихова увеличали Иван Растегорац, Саша Трајковић, Звонко Костић и Слободан Жикић.

Илија Вукићевић је ову излагачку годину завршио дванаестом самосталном изложбом у Муселиновом конаку у Ваљеву која је одржана у периоду од 4. до 11. септембра 1973. године.

Следећа, 1974. година је за Илију била веома значајна. Примљен је у Удружење ликовних уметника Србије (УЛУС), што је за њега као неког ко није имао академско ликовно образовање био велики успех. У току ове године одржао је и две значајне самосталне изложбе у Београду. Прва под називом „Мале ствари” отворена је 19. јуна у Галерији Коларчевог Народног универзитета. Изложио је двадесет и пет уља на платну насталих у периоду од 1972. до 1974. године. Текст у каталогу писали су Ото Бихаљи–Мерин и Божидар Тимитојевић.

13. Илија Вукићевић испред свог атељеа, седамдесете године 20. века • Ilija Vukićević devant son atelier, années 1970

14. Ика Вукићевић у свом атељеу, седамдесете године 20. века • Ika Vukićević dans son atelier, années 1970

Изложба је позитивно оцењена од стране ликовне критике.

Другу изложбу је крајем новембра месеца организовало предузеће „Атекс“ у свом галеријском простору обележавајући тако двадесет и једну годину рада и истовремено се придружујући свечаном обележавању тридесетогодишњице ослобођења Београда.

У току ове године, Илија Вукићевић је у дворишту породичне куће саградио атеље који је убрзо постао стециште многих поклоника уметности у граду. Врата Икиног атељеа су посебно била отворена младим уметницима, као и сликарима наивцима (слике 13 и 14).

Илија је са сликарима Сретком Дивљаном, Слободаном Тодоровићем и

Слободаном Штећићем покренуо 1976. године ликовну колонију у Ивковачком Прњавору у жељи да у време лета, када је иначе „мртва сезона“, у заједничком дружењу и раду проведу неколико недеља у природи, далеко од градске журбе и буке. Ондашња Самоуправна интересна заједница (СИЗ) за културу града није била заинтересована да их подржи финансијски, те су уметници сами финансирали ову своју замисао и прве две године уз скромну помоћ спонзора одржавали рад колоније. Сlike настале на колонији су поклоњене градским здравственим установама и радним организацијама које су материјално помогле њен рад.

Након пет година од последње самосталне изложбе у родном граду, Илија је у периоду од 13. до 20. маја 1977. године у

Галерији Културног центра поново представио суграђанима своје радове. Изложио је двадесет и пет уља на платну насталих током 1977. године. Изложбу је отворио др Владимир Кондић, директор Народног музеја у Београду. Већ на јесен исте године, по четврти пут је самостално излагао у Крагујевцу.

Ове године настављен је и рад колоније у Ивковачком Прњавору још увек финансиран скромним средствима обезбеђеним од спонзора. Треће године одржавања колоније, 1978, СИЗ за културу је пружила неопходну финансијску помоћ, уз обећање да ће се сарадња и надаље наставити. План је био да се колонија обогати већим бројем учесника и прошири њено деловање и на друге области уметничког стварања. Крајем новембра месеца исте године у галерији јагодинског представништва Издавачког предузећа „Вук Караџић“ Београд приређена је изложба радова са ове колоније.¹³

Након што је СИЗ за културу прихватила финансирање, Ика је био пун ентузијазма и наде у будућност ове колоније и тим поводом изјавио: „Сликарска колонија у Ивковићу може да прерасте садашње оквире. Током припрема за ово лето наишли смо на разумевање СИЗ културе, а имаћемо као учеснике и госте из других градова. Као што је познато, ми своје радове настале у колонији поклањамо добротворним установама, болницама,

¹³ Изложба ликовних радова ликовне колоније „Ивковић '78“, Светозарево 1978. (каталог изложбе)

домовима и сличним институцијама. Колонија је, иначе, ретка прилика да се проведе извесно време у још неурбанизованим пределима око манастира Ивковића. Верујем да ће из године у годину Ликовна колонија у Ивковићу јачати и да ћемо следећег лета имати још боље услове за живот и рад.“¹⁴ Међутим, следеће године колонија није добила обећану подршку СИЗ-а за културу, па је све поново зависило од ентузијазма самих учесника и спонзорских средстава добијених од градских предузећа. Уједно је ово била и последња година у којој је колонија одржана.

Током 1978. године Ика је интензивно радио на припреми четрнаесте самосталне изложбе у Културном центру у Београду, којом се по пети пут представио престоничкој публици. Изложба је отворена крајем августа 1979. године и представљала је малу ретроспективу његовог рада у протеклих осам година. Изложио је 40 дела, а сам уметник је рекао да се код избора слика које ће изложити руководио стилском повезаношћу која се може уочити у његовом стваралаштву насталом током осме деценије 20. века. Новина коју је у овом периоду унео у своје сликарство јесте богатија палета боја и појава измаштаних облика живота у иначе пустим пејзажима. У сивим, зеленим, плавим, смеђим или тамним пределима лебде или лете кончаста, „потопљена“ и антропоморфна „бића“.

¹⁴ Рекли – казали..., Нови пут, 30. јун 1978, 11.

Следеће године поново је самостално излагао у Београду, овог пута у хотелу „Интерконтинентал“ и то у току трајања генералне конференције УНЕСКО-а.

Последњу самосталну изложбу Илија Вукићевић је приредио у Завичајном музеју крајем септембра 1984. године, чиме је обележио тридесет година уметничког рада. Изложбу је отворио Милутин Милошевић, потпредседник Скупштине СР Србије. Мира Бојкић, историчар уметности и кустос Завичајног музеја навела је у каталогу да „изложба представља покушај да се на једном месту сакупе и ретроспективно сагледају плодови једне дугогодишње уметничке активности“. Из објективних разлога изложба није могла бити репрезентативни избор Икиних дела јер су изложена само она која су се затекла у самом граду и што је уметник сачувао у атељеу. Ауторка изложбе је навела да је и то довољно за доношење позитивног суда о делу овог плодног ствараоца.¹⁵ Публика и критика су закључили да је ово био догађај од великог значаја за културни живот града и лепа награда уметнику који је цели свој досадашњи живот посветио свом месту и људима у њему.¹⁶

Икина дела су последњи пут изложена 1985. године, када је у оквиру једанаестих „Светозаревих сусрета“ у Центру за културу

¹⁵ Илија – Ика Вукићевић, *ретроспективна изложба слика*, Светозарево 1984. (каталог изложбе)

¹⁶ Ж. Јовановић, *Тридесет сликарских година*, Нови пут, 3. октобар 1984, 5.

приређена изложба радова ликовних уметника добитника награда из фонда „Светозар Марковић“. На овој изложби приказана су укупно тридесет и три дела Јанка Брашића, Војкана Величковића, Живојина Ђокића, Драгослава Марковића, Љубодрага Јанковића – Јалета, Милана Рашића, Жикице Јовановића, Слободана Штетића и Илије Вукићевића који је изложио четири слике.

Почетком осамдесетих година Илију све више мучи депресија због које је неколико пута и хоспитализован. Болест су пратили пад воље и интересовања, осећање беспомоћности и безнадежности, пасивизација и песимизам. Након 1985. године не излаже, мада и даље слика али не више онако импулсивно и експресивно као у ранијим годинама. Сада самом чину сликања посвећује много више пажње. На самом почетку последње деценије 20. века започиње припрему велике самосталне изложбе у Паризу или евентуално у некој од београдских галерија. Смрт је била бржа од ових планова. Илија Вукићевић је преминуо 19. децембра 1992. године у 58. години.

У свету тишине и малих бића

Јагодинска ликовна сцена друге половине 20. века изнедрила је уметнике особеног ликовног израза који су генерално били подељени у две струје. Прва, предвођена Војканом Величковићем, неговала је реалистични израз, док су другу чинили

уметници које је повезивао надреалистички приступ ликовном стваралаштву. На надреалистички круг јагодинских уметника велики утицај је имала чувена уметничка група „Медиала“, која је настала у Београду крајем шесте деценије 20. века.

Прве надреалистичке изложбе се у Јагодини одржавају почетком шездесетих година 20. века и представљају праву уметничку, али и друштвену сензацију. Родоначелник јагодинског надреалистичког круга Михајло Стефановић одржао је маја 1961. године прву самосталну изложбу у холу Гимназије. Изложио је 15 радова за које је у штампи наведено да ће свакако изазвати жустре полемике међу стручњацима.¹⁷ Стефановић је на својим сликама представљао свет халуцинантних визија и сновиђења у коме живе патуљци забављени необичним ритуалима. Ова изложба је изазвала чуђење код публике ненавикле на овакве садржаје, а несмотреност неког посетиоца изложбе, претпоставља се ученика Гимназије, који је ексером изгребао једно платно и написао поруку непристојне садржине, веома је депримирајуће утицало на иначе осетљивог Стефановића. Излагао је још само једном, 1971. године, али иако још увек у духу надреализма, те нове слике нису следиле онај пут који је наговестио својом првом самосталном изложбом. Стефановић је био вршњак Илије Вукићевића и дружио се са њим. До средине шездесетих самосталне изложбе у

¹⁷ Аноним, *Занимљива сликарска изложба*, Нови пут, 20. мај 1961, 5.

граду одржала су још два зачетника надреалистичке струје: Војислав Јакић и Александар Урошевић Матра.

Илија Вукићевић је студирао и радио у Београду у време формирања „Медиале“ и дружио се са њеним члановима Урошем Тошковићем и Дадом Ђурићем. У Јагодину се вратио онда када идеје ове уметничке групе налазе присталице међу јагодинским ликовним ствараоцима и када они почињу да излажу, што је било убрзо по оснивању „Медиале“. Илија је одлучио да се врати сликарству и то чини са много полета и енергије. Постао је једна од централних личности јагодинског надреализма. Његово стваралаштво настало по повратку из Београда у Јагодину може да се подели у две фазе.

Прву фазу чине слике настале током шездесетих година 20. века када он формира ликовни језик и тематику. Инспирацију проналази у својим интересовањима за спелеологију, науку, космичка истраживања, планинарење, као и дотадашњем раду у Зоолошком заводу Природно–математичког факултета у Београду где је био у прилици да посматра микроскопске препарате. О утиску који је свет видљив само микроскопом оставио на њега Ика је говорио: „То ми је открило један нов свет, а тиме и нова размишљања! Свет који видимо око себе само је делић тог огромног света који постоји у природи. Па, узмимо само овај пример: од неколико стотина врста паукова, колико их има у природи, човек се

15. Без назива, почетак осме деценије 20. века, уље на платну (приватно власништво) • Sans titre, début des années 1970, huile sur toile (collection privée)

сретне са свега пет-шест врста...Шта све садржи једна кап воде! Шта се све може наћи у охридској шкољки! Све су то светови за себе: светови од којих човека вртоглавица хвата...!"¹⁸

Илија најпре слика земаљске пустиње, пећине, пећинске дворане и њихове украсе и живот у морским дубинама. Занима га свет тишине и места на којима је присуство или утицај човека минималан или га уопште нема. Честа тема му је морско дно са коралима и морским биљем. Крајем седме деценије његова визија се постепено кристалише. Ика је формирао своје измаштане светове, пусте пејзаже недоступне људском оку, у коме

16. Без назива, 1976, уље на платну (приватно власништво) • Sans titre, 1976, huile sur toile (collection privée)

обитавају „зооморфне биљке“, „лебдеће биљке“, пихтијаста, кончаста и плазматична бића и различити облици који наликују ономе што је могао да види помоћу микроскопа (слика 15). У овом периоду настало је једно од његових најбољих дела које се данас чува у Завичајном музеју у Јагодини под називом „Усамљена биљка“ (слика 8).

Већ почетком седамдесетих започиње друга фаза у Икином стваралаштву када су се јасно издвојила два основна тематска круга: макрокосмос (пусти пејзажи са других планета) и микрокосмос (свет микроорганизама).

Након Другог светског рата покрећу се истраживања космоса. Прва фотографија Земље из свемира снимљена је већ 24. октобра

¹⁸ В. Трнавски, *Кратак излет у фантастику*, Политика, 31. јул 1974.

17. Пејзаж, 1976, уље на платну (Завичајни музеј Јагодина) • Paysage, 1976, huile sur toile (Musée régional de Jagodina)

18. Без назива, 1979 (?), уље на платну (приватно власништво) • Sans titre, 1979 (?), huile sur toile (collection privée)

1946. године. На Универзитету у Чикагу 1952. изведен је Милер-Јуријев експеримент који је симулирао хипотетичке услове за које се сматрало да су постојали у хадском геолошком периоду и проверавао могућност хемијских почетака живота. Резултати овог експеримента су објављени 1953. године. Совјетски Савез је 4. октобра 1957. године покренуо програм „Спутњик“ чији је циљ био лансирање серије летелица без људске посаде у орбиту, а 1959. програм „Луна“ намењен истраживању Месеца. Телевизијски и инфрацрвени сателит за посматрање ТИРОС-1, први успешни метеоролошки сателит на свету, послао је 1. априла 1960. прву телевизијску слику Земље из свемира. Сједињене Америчке Државе

покренуле су 1966. пројекат „Аполо“ у оквиру кога је најславнија мисија свакако била „Аполо 11“, реализована јула 1969. Ова мисија је имала задатак слетање на површину Месеца, узлетање након обављеног задатка и сигуран повратак људске посаде назад на Земљу. Телевизијски пренос првог слетања човека на Месец гледали су милиони људи широм света. Посада „Апола 17“ је 7. децембра 1972. док се кретала ка Месецу снимила чувену фотографију „Плави кликер“, детаљну слику наше планете наспрам црне празнине свемира.

Планетарно познати истраживач теорија о ванземаљском пореклу становника Земље Ерих фон Деникен (1935) објавио је своју прву

19. Без назива, осма деценија 20. века, уље на платну (приватно власништво) • Sans titre, années 1980, huile sur toile (collection privée)

књигу „Сећања на будућност“ 1968. године. Он ће интензивно наставити да објављује и током седамдесетих и осамдесетих година 20. века.

Ику Вукићевића су ова истраживања интересовала и будила његову машту па је тако настао низ пустих пејзажа у црвеним, плавим и сивим тоновима (слике 16, 17 и 18). О својој опседнутости космосом говорио је: „Дуго година сликам ону истину о космосу у коју верујем. Ипак, свемир остаје наша тајна: о њему ћемо моћи само да сањамо, пишемо песме, пишемо, сликамо. Проћи ће много времена док човек буде стекао неке реалније представе о

20. Без назива, 1979, уље на платну (приватно власништво) • Sans titre, 1979, huile sur toile (collection privée)

космосу. Зато су моје слике надреалистичке. Све изван Земље је имагинарно, докучиво, евентуално, сањарима и маштарима.”¹⁹ У пусте пејзаже је потом унео „своје пројекције живота у васиони“, наводећи поводом тога у једном интервјуу како је велики противник Деникенових и сличних теорија (слике 19 и 20).²⁰

Док су фотографије које су стигле из свемира фактографски запис, Икине слике су фиктивни доживљај уметника. Оне говоре о човековом односу према далеким и непознатим пределима и његовим тежњама да их освоји. Ика на својим сликама прича причу о

¹⁹ М.П., *Разговор с поводом: Између микросвијета и козмоса – сликар Илија Вукићевић о себи и свом стваралаштву*, Рад, бр. 22, 2–8. јун 1972.

²⁰ М.Ч.М., *У Галерији Културног центра Вукићевићева необична бића*, Политика – ескпрес, 31. август 1979.

21. Без назива, 1977, уље на платну (приватно власништво) • Sans titre, 1977, huile sur toile (collection privée)

22. Без назива, 1977, уље на платну (приватно власништво) • Sans titre, 1977, huile sur toile (collection privée)

23. Без назива, 1974, уље на платну (приватно власништво) • Sans titre, 1974, huile sur toile (collection privée)

24. Без назива, 1975, уље на платну (приватно власништво) • Sans titre, 1975, huile sur toile (collection privée)

историји космоса, згушњавању светлости у материју, времену када су настајали први облици живота. Он ствара, по речима критике, меланхоличну позорницу, пределе недокучиве људском оку, недостижне људском бићу као метафоре самоће, туге, тишине и бескраја (слике 21 и 22).

У интервјуу из 1972. године, на питање шта му је остало као највећа сликарска опсесија, Ика је говорио о идеји да наслика слику која би представљала постанак света: "...једна маглина звучна као стварно брујање милијарди протеклих векова. Њих покушавам да изразим неком ултравиолетном светлошћу, гипком и слузавом, животворном – у непрестаном

покрету – и ту бих слику назвао постанак, или, не, не...тешко је формулисати њено име, исто тако ми се извија као и целина, намера, зато мислим да је боље препустити је тами и неком тренутку када ће бити укроћена у предео и боје."²¹

Други свет тишине, такође је неприступачан и скривен људском оку, јесте микросвет. О овом свету „малих ствари“ Ика је рекао: „Свет видљив голим људским оком занимао ме је само у раној младости, а затим сам се и несвесно почео од њега удаљавати. Можда је и бављење егзактним наукама имало

²¹ Т. Осречки, *Трећа самостална изложба слика Илије Вукићевића у Крагујевцу: Сликарско присећање порекла космоса*, ФАКК, 6. новембар 1972.

пресудан значај за развој моје склоности ка микро и макросветовима и на моје коначно сликарско опредељење.”.²² Икин мали свет, чудна бића која насељавају његове слике поручују да свет у коме човек живи није једини и најважнији. Постоји и онај недокучиви свет, пун других створења, леп и узвишен у својој тишини и тами (слике 23 и 24).

На сликама Ике Вукићевића примарна је боја. „Слика то је за мене само мало боје, спретно распоређене. Не могу замислити слику на којој боја не доминира. Боја чини суштину слике. Слика којој недостаје боја је цртеж. Премда на мојим сликама нема неке видљиве драме, ја пуноћу постижем у првом реду бојом.”²³ Икин сликарски поступак је готово схематизован. Унутар сажетог избора боја, често сведеног на основни тон, успоставља једну одређену валерску структуру коју потом доследно спроводи из дела у дело. Жикица Јовановић пише о томе како је суштина Вукићевићевог ликовног изражавања тежња да „мисли бојом”.²⁴ Током седамдесетих година прошлог века Вукићевић израђује серију слика изузетног колорита у којима је заробљена светлост или боље рећи из којих она исијава.

Ика је имао специфичан начин рада. Сликао је искључиво ноћу уз звуке класичне музике. Одсуство сижеа на својим сликама

објашњавао је на следећи начин: „Онда кад је јасно да је слика недоречена, сматрам је завршеном. Слика, као и звук, траје. Никад слике не поправљам. Оне настају непоновљивим покретима изазваним диктатом музике.”²⁵ Сликао је спонтано, без скица и студија јер је сматрао да после скице престаје његова моћ креације. Рад на свакој слици понаособ је прекидао у различитом тренутку. То што многе његове слике делују недовршено и што ништа у њима није дефинисано до краја, објаснио је следећим речима: „Не волим крајњи резултат. Незвесност, то је оно што ме инспирише. Онај ко гледа моје слике у сваком другом тренутку види различит предео. Он допуњује моју слику, смешта у моје просторе оне облике које жели. Ја га ничим нисам омеђио, напротив, помажем му да има креативнији однос према слици.”

Спонтаност и метод интуитивног тражења облика који ће дочарати призор, без присуства рационалног у поступку грађења слике, сврстава га у групу уметника који су блиски надреализму. Ото Бихаљи-Мерин, истакнути публициста и историчар уметности, који је имао удела у формирању Илије као сликара и од самог почетка пратио његов развој, записао је о Илијином сликарству: „Он је сам себи створио свет, уобличио га новим занатским средствима, једном речју – „сазидао” себи сопствену ликовну школу. Његов најближи могући ликовни сродник био би француски

²² Н.Б., *Нова изложба у галерији „Атекс”*, Атекс, бр. 72, новембар 1974.

²³ *Исто*

²⁴ Ж. Јовановић, *Сликарство бескраја*, Нови пут, 18. мај 1977, 7.

²⁵ М. Недељковић, *Ноте у колору*, Радио ТВ ревија, бр. 340, 31. август 1973.

сликар Ив Танги. Али верујем да би се ово сликарство између романтике и надреализма допало и самом Иву Тангију”.²⁶

Иако Илија Вукићевић никада сам није потврдио да му је сликарство Ива Тангија (1900–1955) било инспирација, не може се негирати суд Бихаљи-Мерина јер су недвосмислене паралеле са сликарством овог француског надреалисте веома уочљиве.

Танги је познат по експериментима са техником аутоматизма. Сматрао је да спонтано и инстинктивно стварање без унапред припремљених планова и идеја отвара тајне несвесног ума. Никада није радио план или скицу јер би тиме изгубио осећај потпуне слободе у креирању слике што је било и начело кога се Ика држао. Уколико на ово можемо да гледамо као на опште место надреализма који се и базира на чистом психичком аутоматизму, конкретнију додирну тачку у стваралаштву Тангија и Вукићевића видимо у тематици посвећеној морској флори и фауни којом је Танги био фацсиниран. Морско дно и свет морских дубина су Ики били инспирација током шездесетих година 20. века, дакле у првој фази његовог рада.

Готово на свим Тангијевим делима фантазмагоричним сценама и нестварним перспективама дочарана је онирична, безвременска атмосфера у којој влада тишина.

25. Визија III, 1976, уље на платну (Завичајни музеј Јагодина) • Vision III, 1976, huile sur toile (Musée régional de Jagodina)

Ика кроз визије космичких предела и свет микроорганизама који битишу између сна и јаве, осликава њихову тишину, бескрај и усамљеност.

Оно што је Ика пре свега позајмио од Тангија и где се паралела између њиховог дела најјасније опажа јесте начин на који су представљени апстрактни пејзажи, изведени углавном у строго ограниченој палети боја, које насељавају необични облици (слике 25 и 26).

Ако Ика и проналази инспирацију у Тангијевима делима, идејна основа је код ове двојице уметника потпуно различита. Танги је настојао да створи свет у којем покушава да демистификује скривене дубине људске психе,

²⁶ Б. Р., *Ради се о сликару*, Нови пут, 14. јун 1972, 6.

26. Без назива, 1973, уље на платну (приватно власништво) • Sans titre, 1973, huile sur toile (collection privée)

дубину подсвести и недокучиву природу самог постојања. Ика са друге стране слика далеке светове у васиони и скривен свет микроорганизама онако како их он доживљава. У његовим делима нема човека. То су предели и светови који су постојали много пре појаве људске врсте, сликарско присећање порекла космоса, односно „сликарство бескраја“ како га је назвао Жижица Јовановић.

Ика у оку других уметника

Атеље Илије Вукићевића био је први уметнички салон града у коме су се поред сликара окупљали песници, глумци, академици и сви остали љубитељи уметности и културе. Отресит, дружељубив, духовит, образован и

луцидан, неко ко не прихвата „калупе“ средине у којој живи, увек спреман да помогне и да посаветује, Ика је био занимљив осталим уметницима који су израдили његове портрете у различитим медијима.

У Завичајном музеју чувају се три Икина портета. Најстарији носи потпис чувеног Јанка Брашића (1906–1994), родоначелника наивне уметности у Србији.²⁷ Настао је 1965. године и сигниран је доле лево. Представља допојасни портрет Ике Вукићевића у црној кошуљи кратких рукава приказаног док повлачи дим из цигарете коју придржава десном руком. Преко маслинастозелене позадине нанети су кратки потези четком у наранџастој, плавозеленој и жутозеленој боји. Као и у другим портретима које је радио од самих почетака свог ликовног стваралаштва 1933. године, Брашић и на портрету Ике Вукићевића акценат ставља на очи и поглед портретисаног. Овај наивни уметник сликајући мушке фигуре уобличава јединствени лик човека његовог краја, црнооког и крупнооког, јасног оштрог погледа, налик ликовима из народне епике, сматрајући да се снага човека огледа у погледу. Икина породица је пореклом из Брашићевог родног села Опарића, па он слика Ику као човека тог поднебља, настојећи да кроз специфичан приказ очију, огледала душе, остави запис о правом бићу, природи и суштини портретисаног (слика 27).

²⁷ М. Врачевић, Јанко Брашић, Јагодина 2017. (каталог изложбе)

27. Јанко Брашић, Портрет Илије Вукићевића, 1965, уље на платну
(Завичајни музеј Јагодина) • Janko Brašić, Portrait d'Ilija Vukićević, 1965,
huile sur toile (Musée régional de Jagodina)

28. Војин Величковић, Портрет Илије Вукићевића, 1965, уље на платну
(Завичајни музеј Јагодина) • Vojin Veličković, Portrait d'Ilija Vukićević, 1965,
huile sur toile (Musée régional de Jagodina)

Исте године када и Брашићу, Ика је позирао и свом учитељу Војкану Величковићу (1914–2001). Овај уметник познат као хроничар старе Јагодине, аутор је бројних поетичних ведута које су данас вредне као урбанистичко и историјско-документарно сведочанство о деловима града и грађевинама који су нестали. Са подједнаким успехом Величковић је неговао и портрет у чијој је реализацији примењивао класичне методе.²⁸ На портрету Илије Вукићевића из Завичајног музеја представљено је попрсје окренуто благо тричетврт. Израђен је у пленеру брзим потезима и интензивним колоритом (слика 28).²⁹

Жикица Јовановић (1950–2005), изузетан цртач и карикатуриста, чест гост у Икином атељеу би приликом скоро сваке посете направио по једну карикатуру. Ика је све те цртеже, на којима је понајчешће представљен као Нерон, качио крај својих слика. У породици Вукићевић сачувана је једна оригинална Жикичина карикатура израђена у надреалистичком духу са натписом „Илија Болни I” (слика 29). Икине карикатуре са потписом Жикице Јовановића могу се наћи и као илустрације у локалном листу „Нови пут” (слика 30). Оно што је најзанимљивије је да се на надгробном споменику Илије Вукићевића уместо фотографије налази карикатура коју је управо Жикица израдио (слика 31).

²⁸ М. Бојкић, *Војкан хроничар старе Јагодине*, Светозарево 1989.

²⁹ Према речима Икиних пријатеља, Ика је, наводно, сам појачао боје на овом портрету.

29. Жикица Јовановић, Илија Болни I, б.г., оловка, папир (приватно власништво) • Žikica Jovanović, Ilija Déchirant I, non datée, crayon, papier (propriété privée)

Икин велики пријатељ и један од уметника који је стасавао у његовом атељеу, данас истакнути графички дизајнер, сликар, фотограф и професор Слободан Штетић (1958) израдио је низ фотографских портрета Илије Вукићевића који на изузетан начин откривају душу овог необичног човека (слика 32 и 33).

30. Жижица Јовановић, Илија Вукићевић, карикатуре у листу „Нови пут“, осма деценија 20. века • Žikica Jovanović, Ilija Vukićević, caricatures dans le journal « Novi put », huitième décennie du XXe siècle

31. Жижица Јовановић, Илија Вукићевић, карикатура на надгробном споменику • Žikica Jovanović, Ilija Vukićević, caricature sur la pierre tombale

У породици Вукићевић је сачуван и кроки израђен 11. августа 2005. године, рад Миодрага Камберовића (1952–2013), јагодинског сликара који је такође сликарство упознавао под будним Икиним оком. Камберовић је у неколико брзих потеза извео Икин лик приказан у профилу са карактеристичним носем и истуреном доњом усном (слика 34).

Ика је био инспирација и јагодинским књижевницима. Слободан Жижић (1948–2017), драмски писац, песник, новинар и публициста је у своју збирку песама „Зар опет крај века“, која је објављена 2000. године, уврстио песму

32. Слободан Штетић, Илија Вукићевић, осма деценија 20. века, фотографија (приватно власништво) • Slobodan Štetić, Ilija Vukićević, huitième décennie du XXe siècle, photographie (propriété privée)

33. Слободан Штетић, Илија Вукићевић, до 1979, фотографија (Завичајни музеј Јагодина) • Slobodan Štetić, Ilija Vukićević, jusqu'en 1979, photographie (Musée régional de Jagodina)

посвећену Ики Вукићевићу под називом „Страшно дете Илија“:

*Такав виц и такав зез
Није имао ни читав срез!
Још као веома напредно дете,
Ика је сишао са наше планете!*

34. Миодраг Камберовић, Илија Вукићевић, 2005, оловка, папир (приватно власништво) • Miodrag Kamberović, Ilija Vukićević, 2005, crayon, papier (collection privée)

*Овде је у атеље примао сваког,
Тамо прима лично господина Бога!
У салону Ика
Све је мање слика!³⁰*

³⁰ С. Жикић, *Зар опет крај века*, Јагодина 2000.

„Добри дух Јагодине“

Илија Вукићевић донео је јагодинској ликовној сцени оригинално и ново сликарство које је наишло на добар пријем публике и критике. Отварања његових изложби била су праве свечаности на којима су говориле истакнуте личности из политичког, друштвеног и културног живота Србије, а казивањем стихова улепшали јагодински песници.

У време своје највеће афирмације, током седамдесетих година прошлог века, сликао је много и често излагао. Велика продукција али и начин рада утицао је на то да квалитет његових дела не буде уједначен. С обзиром на то да је радио слике водећи се интуицијом, без претходне студије, у оним тренуцима кад је механизам психичког аутоматизма функционисао Ика би изнедрио веома успешне и експресивне радове. Међутим, овакав приступ је често ризичан јер лоше изведена композиција умањује квалитет дела упркос томе што Ика у сваком случају бојом суверено влада.

Осим као сликар, Ика је своје место у историји нашег града нашао и као неко ко је предано радио на развоју и унапређењу културног живота у Јагодини, а није презао ни од критика средине у којој живи. То се најпре могло видети у карикатури коју је објавио још као двадесетогодишњак у листу „Нови пут“ поводом изложбе београдских сликара Споменке Павловић, Бранка Станковића и Јована Кукића,

чланова УЛУС-а, у то време веома активних сликара у ликовном животу Југославије. У Јагодини је ова изложба доживела веома слабу посету што је Ика овековечио на тој карикатури (слика 4). Међутим, она није значајна само као сведочанство једног времена које је прошло, већ је актуелна и данас. То само говори да је оно што су Ика и многи други критиковали пре седамдесет година и даље болно место јагодинске културе уопште.

Ика је често говорио и о неадекватном односу града према ликовним уметницима, истичући да наивни сликари имају институцију, тадашњу Галерију наивне уметности, која их окупља, прати и подржава њихов рад, док су остали препуштени сами себи. „Али када се говори о положају уметника у малом граду, какав је мој град, ја лично не могу да будем задовољан. Много тога сам започео, много тога урадио, а наишао сам на слабо разумевање. Ја не могу да будем љут на свој град, већ само на неке одговорне људе који се баве културом. Ја сам свој револт изразио тиме што већ две године нисам члан КЛУС-а, јер ако се на сликаре у овом граду гледа као на пасторчад, онда нема ни разлога да тај клуб постоји. Мене узбуђује, рецимо, чињеница да мој драги учитељ, мала легенда светозаревачких ликовних збивања Војкан Величковић, који је овај град и те како задужио, није успео да добије атеље. Шта тек очекује млађе сликаре?“³¹ Колико је оправдан

³¹ Ж. Ђорђевић, *Икин свет микро пејзажа*, Нови пут, 29. август 1979, 6.

35. Илија Вукићевић, средина седамдесетих година 20. века • Ilija Vukićević, années 1970

био овакав Икин став говори то што у Јагодини данас немамо однеговану ликовну сцену а посебно не млађи нараштај који би носио ликовни живот града. Непостојање градске галерије обележило је свакако ликовни живот Јагодине, сврставајући је међу ретке градове у Србији који овакву установу немају.

Ика свакако није одустајао од рада на ширењу и неговању културе. Припремао је емисије за Радио Светозарево са темама из прошлости града, организовао је прву ликовну колонију у Јагодини која нажалост није заживела јер се њен рад базирао на ентузијазму уметника учесника и скромну помоћ појединих градских предузећа. Ика је имао великог значаја на поновном успостављању рада Завичајног музеја након пензионисања првог управника Душана Вукићевића 1961. године. На

36. Илија Вукићевић у свом атељеу, осамдесете године 20. века • Ilija Vukićević dans son atelier, années 1980

иницијативу коју је управо он покренуо, Музеј је 1963. године оживљен и формиран као установа комплексног типа на челу са новим управником Савом Ветнићем.

Ако се пребацимо у свет космоса којим је Ика био опчињен, могли бисмо овог уметника да упоредимо са метеором који је засветлео на небу културног живота Јагодине и за собом оставио светао траг. Међутим, попут метеора и Икино име као да се угасило и нестало у сећању града. Четрдесет година је прошло од када су последњи пут његове слике представљене публици а различите иницијативе да се објави публикација у којој би био представљен његов рад нису реализоване. Овом изложбом и овим каталогом дајемо скроман допринос у неговању сећања на колегу, уметника, неуморног борца за културу и пре свега једног доброг човека.

НАГРАДЕ И ПРИЗНАЊА:

1968 Друга мајска награда, Београд

1972 Награда из фонда „Светозар Марковић“

САМОСТАЛНЕ ИЗЛОЖБЕ:

1965. Светозарево, Читаоница Народне библиотеке

1966. Крагујевац, Народна библиотека „Вук Караџић“

1969. Београд, Галерија РУ „Ђуро Салај“

1970. Крагујевац, Дом омладине

1970. Светозарево, Читаоница Народне библиотеке

1972. Београд, Галерија РУ „Ђуро Салај“

1972. Крагујевац, Галерија библиотеке „Вук Караџић“

1972. Светозарево, Галерија Дома омладине

1973. Београд, Галерија Клуба Савезног секретаријата за иностране послове

1973. Ваљево, Муселинов конак

1974. Београд, Галерија Коларчевог Народног универзитета

1974. Београд, Галерија „Атекса“

1977. Светозарево, Галерија Центра за културу

1977. Крагујевац, Галерија Народне библиотеке „Вук Караџић“

1979. Београд, Галерија Културног центра

1980. Београд, Хотел „Интерконтинентал“

1984. Светозарево, Завичајни музеј

ГРУПНЕ ИЗЛОЖБЕ (ИЗБОР):

1. Изложба радова чланова ликовне секције, „Шохајева кућа“, Светозарево, 1951.

2. Изложба слика и скулптура чланова Клуба за ширење ликовне културе, Завичајни музеј, Светозарево, 29. новембар – 5. децембар 1963.

3. Изложба слика и скулптура сликари и вајари Светозарева, Галерија бископа „Пролетер“, Светозарево, 15 – 21. октобра 1964.

4. Заједничка изложба слика Илије Вукићевића и Милорада Трајковића, Галерија РУ „Ђуро Салај“, Београд, 29. мај 1967.

5. Изложба чланова Клуба ликовних уметника, Хол мале сале Дома културе, Светозарево, 16. октобар 1967.

6. Изложба слика Илије Вукићевића - Ике и Милорада Трајковића – Пајка, Галерија Радничког универзитета, Бор, 15 – 22. новембра 1969.

7. Изложба Клуба ликовних уметника Светозарево, КЛУС 69, 16. октобар 1969.

8. КЛУС 70, Светозарево, 17. октобар 1970.

9. Салон 70 – Удружење француских школа, Париз, новембар 1970.

10. КЛУС 71, Хол Дома културе, Светозарево, 9 – 15. октобар 1971.

11. Владанка Рашић и Илија Вукићевић, заједничка изложба слика, Хол „Југобанке“, Параћин; сала Радничког савета Српске фабрике стакла, Параћин; сала Радничког савета фабрике цемента „Нови Поповац“, Поповац, 9 – 27. јун 1972.

12. Изложба слика Димитрија Гвозеновића и Илије Вукићевића, Хол Музичке школе, Ћуприја, 4 – 13. март 1973.

13. КЛУС 73, Изложба слика и скулптура, Хол Дома културе, Светозарево, 7 – 18. јун 1973.

14. Изложба слика и скулптура четворице чланова КЛУС-а, Хол Управне зграде Фабрике каблова Светозарево, фебруар 1974.

15. Изложба слика и скулптура четворице чланова КЛУС-а, Фабрика цемента, Поповац, 29. март – 10. април 1974.

16. Изложба слика и скулптура четворице чланова КЛУС-а, Галерија пословне зграде на Кеју, Параћин, 10 – 26. април 1974.

17. Првوماјска изложба у оквиру Мајских сусрета '74, Галерија радничког универзитета, Београд, 25. април – 9. мај 1974.

18. Првوماјска изложба у оквиру Мајских сусрета '74, Галерија „Савременици“, Лазаревац, 13 – 25. мај 1974.

19. Изложба слика и скулптура поводом 30 година од ослобођења Светозарева, Хол Дома културе, Светозарево, 17 – 24. октобар 1974.

20. Пет чланова ликовног клуба „Ђуро Салај“ – Пет чланова УЛУС-а, Галерија Радничког универзитета „Ђуро Салај“, Београд, 23. мај – 3. јун 1975.

21. Изложба слика и скулптура Илије Вукићевића и Војислава Џелетовића, Хотел „Термал“, Матарушка Бања, 18. октобар – 1. новембар 1975.

22. Изложба слика Момчила Поповића, Илије Вукићевића и Слободана Штетића, Дом ЈНА, Ћуприја, 18 – 27. новембар 1975.

23. Колективна изложба чланова УЛУС-а, Београдски вашар, Београд, децембар 1975.

24. КЛУС, изложба слика и скулптура, Фоаје Центра за културу, Светозарево, 18 – 28. март 1976.

25. 17. октобарски салон ликовних и примењених уметника Србије, Павиљон „Цвијета Зузорић“, Београд, 19. октобар – 19. новембар 1976.

26. Изложба слика Илије Вукићевића и Слободана Штетића, Хол Градског аматерског позоришта, Параћин, 1 – 4. март 1977.

27. Изложба ликовних радова ликовне колоније „Ивковић 78“, Галерија Издавачког предузећа „Вук Караџић“ Београд – представништво у Светозареву, Светозарево, 24. новембар – 4. децембар 1978.

28. Ликовни уметници добитници награда из фонда „Светозар Марковић“, Центра за културу, Светозарево, 31. септембар – 15. октобар 1985.

DANS LE MONDE DU SILENCE ET DES PETITS ÊTRES

Ilija Vukićević est né à Jagodina en 1934, issu de la respectée famille Vukićević. Son grand-père, Ilija Vukićević, fut prêtre de la paroisse de Ribare à partir de 1892. Son père, Branko, était juge, et son oncle, Dušan, professeur d'histoire et premier directeur du Musée régional de Jagodina. Après avoir terminé l'école primaire et le lycée, Ilija a poursuivi des études d'histoire générale et d'archéologie à la Faculté de philosophie de Belgrade. Il a travaillé comme bénévole au Musée national de Belgrade et comme dessinateur indépendant aussi bien dans cet établissement qu'à l'Institut d'archéologie de l'Académie serbe des sciences et des arts (SANU). Il a également occupé un poste de laborantin indépendant permanent à l'Institut de zoologie de la Faculté des sciences naturelles et mathématiques de Belgrade. Ces engagements auront plus tard une influence déterminante sur sa création artistique. De 1963 à 1974, il a exercé au Musée régional en tant que conservateur et documentaliste au département d'archéologie, tout en contribuant aux activités pédagogiques et à la photodocumentation. Homme aux multiples intérêts, il se passionnait pour l'archéologie, l'histoire, l'art et la photographie...

Il a commencé à peindre en amateur au début des années 1950 et a exposé pour la première fois à cette époque. Il a appris auprès de Vojin Veličković et Ljubodrag Janković Jale. Une décennie plus tard, il a organisé sa première exposition personnelle. Créateur prolifique, il a présenté ses œuvres dans des expositions collectives et individuelles, en Serbie et à l'étranger, jusqu'en 1985. Il a développé un langage pictural

singulier, proche du surréalisme. Ses thèmes principaux étaient le microcosme et le macrocosme. Il a ainsi représenté sur ses toiles un « petit monde » invisible à l'œil humain : les « êtres » d'Ilija, des formes amorphes flottant dans un espace magique. L'autre univers qu'il explorait et dépeignait était celui des lointaines planètes et des récits de la genèse du cosmos, un monde lui aussi inaccessible au regard humain.

Avec ses propres moyens, il a construit un atelier dans la cour de la maison familiale. Selon ses contemporains, cet atelier était « le premier, le dernier et l'unique salon artistique de Jagodina » ainsi que « le carrefour de l'esprit de cette région ». Il a vu éclore de nombreux artistes, tandis qu'Ilija, notamment la nuit, y créait ses mondes et paysages imaginaires au son de la musique classique.

Il s'est éteint des suites d'une maladie le jour de la Saint-Nicolas, le 19 décembre 1992. Grâce à un œuvre pictural abondant et à un langage artistique distinctif, il a occupé une place importante sur la scène artistique de notre ville. Par son engagement et son esprit actif, il a cherché à enrichir et à dynamiser la vie culturelle de Jagodina. Ses œuvres sont aujourd'hui conservées au Musée régional de Jagodina ainsi que dans des collections privées à travers le monde.

Quarante ans se sont écoulés depuis que ses tableaux ont été pour la dernière fois exposés au public, et les différentes initiatives visant à publier un ouvrage consacré à son travail n'ont pas abouti. Par cette exposition et ce catalogue, nous apportons une modeste contribution à la préservation du souvenir d'un collègue, artiste, infatigable défenseur de la culture et, avant tout, d'un homme de bien.

Jasmina Trajkov

37. Слободан Штетић, Илија
Вукићевић, девета деценија 20.
века, фотографија (приватно
власништво) • Slobodan Štetić, Ilija
Vukićević, la neuvième décennie du
20e siècle, photographie (propriété
privée)

Извори фотографија

(бројеви у заградама се односе на број фоторафије у каталогу)

- фот. **Слободан Штетић** (корица, прва страна, 32, 33, 37)
- приватна архива **Nastassia Vukićević Senal** (1, 13, 14, 31, 35, 36)
 - фот. **Милосав Брајковић** (7, 8, 9, 10, 17, 18, 25, 27, 28)
- документација **Завичајног музеја Јагодина** (3, 11, 12, 34)
 - **Нови пут**, 2. октобар 1954, 5; 16. октобар 1954, 4 (4)
 - **Нови пут**, 2. октобар 1980, 7 (30)
 - фот. **Аделита Новосел** (5, 6, 19, 20, 29)
 - фот. **Nastassia Vukićević Senal** (15)
 - фот. **Ђорђе Филиповић** (2, 16, 21, 22, 23)
 - фот. **Борис Аиро** (24)
 - фот. **Стојан Илић** (26)
- илустрација стр. 41: **Жилица Јовановић**, Ика Вукићевић, 1978, карикатура *Нови пут*, 30. јун 1978, 11.

CIP - Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд

75.071.1:929 Вукићевић И.(083.824)
75(497.11)"19"(083.824)

ВУКИЋЕВИЋ, Илија, 1934-1992

Илија Ика Вукићевић (1934-1992) : У свету тишине и малих бића, Јагодина, 2025. = Ilija Ika Vukićević (1934-1992) : Dans le monde du silence et des petits êtres, Jagodina, 2025. / [аутор текста у каталогу Јасмина Трајков]. - Јагодина : Завичајни музеј, 2025 (Јагодина : Златна књига). - 44 стр. : илустр. ; 21 x 21 cm

Слике И. Вукићевића. - Тираж 300. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Résumé.

ISBN 978-86-85065-50-7

а) Вукићевић, Илија (1934-1992) -- Изложбени каталози

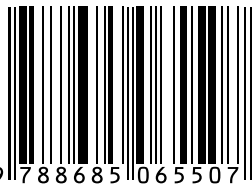
COBISS.SR-ID 165977097

VIKA

ЗАВИЧАЈНИ МУЗЕЈ ЈАГОДИНА
MUSÉE RÉGIONAL DE JAGODINA

ISBN 978-86-85065-50-7

9 788685 065507